

<sida1>

[<Ink.den 7 Jan. 1853 / 192 / 1852> [domkapitlets anteckningar](#)]

Till Hernösands Stifts Högvärdige Styrelse.

Af Contractsprosten och Kyrkoherden Antman, men anledning af Ven. Cons. den 8de sidstl. Junii utfärdade Remiss, förständigad att mig förklara öfver Religionsvården och Religionsrörelserne samt de anmärkningar hvilka emot dem blifvit framställda uti den af Kronofogden H. W. Hackzell till Resp. Länestyrelsen aflätne, med Wen. Cons. communicerade och Remissen föranledande Rapport, i det mig gunstbenäget anförtrodde Jukkasjärwi Lappmarks Pastorat, får jag härmedellst ödmjukeligen afgifva följande utlåtande:

Ännu har den icke förnuftsvisheten velat finna Guds andes omskapande verkningar uti människohjertat så påtagligen att den icke skulle uppkastat tvifvelsmål derom denna vishet som betviflar allt utom riktigheten af egna Constructioner. Lyckas den ock dem som drifvas af Guds Anda så klart framstå uti förbättringens och helgelsens ljus, att tviflet måste tystna, tystnar det derföre icke det andeliga hat som emot bättre vetande ryter: Du är en Samaritan och hafwer djefwulen. Ty Guds Ande will genomföra ideen af hjertats förbättring och själens frälsning till evinnerligt lif. Helgelsen och saligheten är ock den idee för hvars realiserande den Christentrogne lefwer. Men detta tål icke verlden som eljest gillar samt prisar dem hvilka för något ändamål, vare hvad som hellst sig och sin lefnad offra. Solon och Lycurgus lefde

<sida2>

för lagstiftningen; gamla förnuftigt, prisvärdt — Alexander och Solon lefde för eröfringar — förnuftigt prisvärdt — Wagner[?] och Mozart lefde för Musiken också förnuftigt prisvärdt; Garrik[?] och Talma[?] lefde för Kreaturu[?], äfven förnuftigt, prisvärdt; Men[?] de[?] sig så kallade Christne, hvarför lefwa de? För det de kalla Menniskohjertats förbättring och Menniskosjälens frälsning. Galenskaper! Så dömmar verlden och enligt denna dom Kallande dem fantaster — Svärmare, Galningar eller hvad annat smädenamn den Naturliga Menniskan kan emot den andeliga upptänka, på det fullkomnas skall hvad skrifvit är: Hafva de kallat husbonden Beelzebub, huru mycket mera skola de så kalla hans husfolk. Det torde sålunda wara ett föfängt försök bevisa dem wara Guds Andas verk, de andeliga rörelser hvilka i Jukkasjärwi Lappmark äfven yppats. Men undertecknad som ingalunda med vänskapligt äga om ej eller med fiendtlig uppmärksamhet följt dessa rörelser från deras början och anser sig Competent att dem bedöma, ville dock gifva Gudi det Gudi tillhör, och i sin mohn rädda de försmädade Christnas ära inför verlden, så liten än dess omdöme för en sann Christen betyder, och detta ej mindre med anledning af Högt värdade Andelige förmäns befallning, än ock den trofaste själavännen till pris, honom som genom sin Andes trägna bearbetande fört mig från det tjockaste andeliga mörker till åtminstone en svag gryning af Guds underliga ljus.

Till förklaring varda derföre upptagne nedannämde alla anmärkningar, hvilka Krono-befallningsmannen HW Hackzells Rapport

<sida3>

innehåller, rörande Religionsvården och Religionsrörelserne uti Jukkasjärwi församling. Neml.[igen]

1° Uppgifwes ljudet och skränet tilltals varit så starkt i Kyrkan, att prestens röst icke kunde höras.

2° Påstås detta oljud föras hufvudsakeligen af Quinnorne, hvilka sig tillika det oskick tillåta, att de placera sig fram i kyrkan invid predikostolen hvarigenom oljudet desto mera förtager prestens röst.

3° tillvites presterskapet att icke hafva medelst lämpliga föreställningar och åtgärder detta oskick afstyrt, genom hvilken uraktlåtenhet församlingen blottställes för afventyret af rörelsernes urartande till olyckobringande svärmerier, hvarpå anföras färska exempel från Koutokeino Lappmarksförsamling uti Norrige, der undersökning derom skulle hafva måst hållas.

Hvad nu vidkommer första Anmärkningspuncten rörande det uppgifne, presters röst förtagande skränet, så får undertecknad genmäla, att något ljud af den art, som ordet skrän i Språkbruket utmärker, det gräsliga skrik, hvilket hiskeliga plågor aftvingar en Marterad usling vid en Auto da fé, höres icke uti Jukkasjärwis kyrka; men väl höras merendels, dock icke lika allmänt, men eller mindre högljudd qvidande; detta qvidande eller jämrande oaktadt, intyga likväl de, hvilka vanligen placera sig i fonden af kyrkan, att prestens röst tillräckeligen höras; då jag predikar, hör jag echo af min egen röst till mig återkomma, och är dymedelst förvissad att min röst höras, oaktadt

<sida4>

qvidandet och jämrandet i kyrkan. Detta qvidande må man ej de qvidande tillvita. Denna jämmer är nemligen sådan, som den ofrivilligt från gifver, den syndare, som ängslas under sina synders tunga börda och brinner uti Guds vredes förtärande eld, kännande uti sitt innersta att den som icke tror, han är redo dömd. Hans själ är bedröfvad intill döden; Han kan ej tala, ej bedja, ej sucka, ej ropa, ej gråta utan kanskje skoftals gifva från några Oarticulerade ljud, han vill qväfvas under förbannelsens och fördömsens bergtunga tryckning på bröst och samvete. Han känner ej annat än att han dö, ej kunnande uti den svaga jordiska hyddan uthärda de odrägeliga helvetes qvalen, ehuru de blott försmaken äro af de fördömdas pina. Så ängslad den Sannt botfärdige, till dess ångerns tårar lätta det beklämda hjertat; Af denna beskaffenhet är det föregifna skränet. Detta kan ej bestridas tillgöra en sann ånger och rulse öfver synden, ty Konung David säger uti 38Ψ. Jag ryter för mitt hjertas oro[s] skull. Det måtte väl icke förnekas en botfärdig själ, att, af den som straffar verlden för synd, få drifvas fram i Hans fotspår, som i sina köttis dagar offrade bön och åkallan med Starkt rop och tårar till Honom som frälsa Kunde ifrån döden, samt hade sett på Petrum så att han gret

bitterliga och hade sagt åt Petrus: följ du mig. Nej visst icke säger I menniskor. Likväl icke i Kyrkan, der passar det ej. Der skall man således sitta för att syna af synad, för att visa Predikanten ett öga som intet säger, ett ansikte som intet talar. En åhörare som intet känner. Men wid Ordets afhörande och Andens verkningar får man intet känna, åtminstone icke låta ens det svagaste ljud afladda Känslan. Man får vidta Comedier skratta med full hals, vid en Opera applodera, vid en tragedie snyfta, men uti Guds hus gifva Känslan luft och Guds Ande äran, det skulle man icke få, det är Oskick. O Tempora, O Mores. O[- - ?] meliora!

<sida5>

Hvad nu vidkommer den 2^{dra} anmärkningspunten, innehållande att detta oljud hufvudsakeligen förs af Quinnorne, hvilka tillika sig det oskick tillåta, att de placera sig fram i Kyrkan invid predikostolen, hvarigenom oljudet desto mera förtager prenstens röst, så observeras derwid att det vill synas, som anmärkarens mening wore den, att quinnorne å uppgifne stället taga plats, just i ändamål att föra det påbörjade oljudet. Om anmärkningens mening är denna, så är Anmärkaren ännu skyldig quinnorne beviset för detta menande. Wäl inträffar det att de väckte särdeles vid Nattvardens begående placera sig längst fram i Kyrkan, såsom vid dyliga tillfällen i alla Kyrkor vanligt är, Må dock nigen [ingen] förlycka [förtycka?] dem detta. Det är ett arf af sinnelaget hos Maria Magdalena från hvilken de i rät[t] nedstigande led härstamma. Hon var nog skamlös att tränga sig fram ända till frälsarens fötter för att få skräna der. Så göra och hennes efterkommande i sin mohn vetande att det icke misshagades frälsaren. Icke derföre sagt, att phariseerne ej hafver anledning intaga ers[?] försvara hedersrummet, såsom ledande snia [sina] anor ända ifrån den phariseen hvilken stod i Templet och bad för sig sjelf tackande Gud att han icke war såsom Andra Menniskor. Må han sälla sig till Maria Magdalenas bröder och systrar likväl möjeligen öfvertygande[?], att några af dem kunde få det infallet att fråga: Är ock Saul bland propheterne? Men sjelfva uppgiften uti anmärkningen är icke fullkomligt grundad. Fara i kyrkan invid prediostolen taga de äldre qvinnorne som afloft[?] plats enligt bruket äfven i andra Kyrkor. Den äldre Menniskan är vanligen icke så lättrörd. Det lättrörda hjertat tillhör mera ungdomen. Den placerar sig också vanligen på Läktaren längs bort i fonden af kyrkan. Derifrån höras också hufvudsakeligen [hufvudsakligen] de röster dem Rapportören Kallar skrän. Men rättigheten att utöfver Lag och Laga stadgar, såsom oljud eller skrän rubricera rösten eller ljud tillhör icke Verldsmenniskan, phariseen eller bildskoden[?]

<sida6>

utan allenast den själ, som af Guds Ander rörd, erfarit uti syndasorgen dels outhärdliga försmaken af de fördömdas qual och uti benådningen den osägeliga försmaken af de saliges lust samt nödgats sjelf gifva snia [sina] Känslor luft. Endast denna är Competent Domare. Icke få phariseen, verldsmenniskjan; Likväl vill Han bedöma och dömma. Han dömer strängt[?] och orättvist. Partiskt hatar han med dubbelt hat. Icke endast af Naturen, derföre att Ormens säd hatar Quinns säd, utan äfven derför att den ångerfulla själens rop och tårar bränna den obotfärdiga

Verldsmenniskans samvete; Kvidandet eller skränet såsom det heter, ropen och tårarne innefatta ett underkännande af den utvertes rättfärdigheten som är det Kött Phariseen sätter[?] sig till[?] arm[?] de innehålla den förebräelsen, att icke han åckså sökt sina brotts försoning och sin själs frälsning, nödvändigheten hvaraf han utur Guds ord inhämtat och Känner af en aning den han aldrig fullkomligt kan undertrycka, k det förtryter honom att den bedröfvade själens ångestrop gifva stöd åt Guds ord och visshet åt aningen, derföre rusar han ur Kyrkan om rörelsen hos de Wäckte utbryta rytande i sitt hjertas Oxeis[?] ego; slungar tillvitelser emot rörelserne, tillvitelsen emot presterne [---]iræ.[?]

Den tredje anmärkningspunten innbär Klagomål emot presterskapet, på grund deraf, att icke med lämpliga föreställningar och åtgärder ifrågavarande oskick afstyrte, genom uraktlåtenhet hvaraf församlingen påstås äfventyra rörelsernes urartande till olycksbringande svärmerier, hvarpå anföras exempel hvilka föranledt laga undersökningar uti Koutokeino Lappmarks församling uti Norrige. Härpå länder Rapportören till svar, att inom Jukkasjärwi församling hafwa icke de andeliga rörelserne tagit sådan riktning som hotar med svärmerier af Koutokeino art. Och dessa så kallade olycksbringande svärmerier, må till bildande af riktigt <sida7>

begrepp om dem, liväl upplysningsvis här nämnas, att de hade aldrig tui Koutokeino mera än i Jukkasjärwi uppstått utur andeliga känslor och rörelser, om dessa hade i fred utan inverkan af listens ande fått danas och styras af Guds Ande. Då skulle icke ransakning måst hållas om föröfvade våldsamheter emot Pastor uti tjänsteförrättningen etc. hvarom och icke om de andeliga rörelserne fråga vid rättegången förewar. Klagomålet må wäl hafwa haft som det uti orsaken till det förhållande hvarigenom Koutokeinoborne så förgått[?] sig. Såsom Biskop Juel påstår. Detta högmod må dock ingen tillvita mera dem än andra väckta. Aposth. Pauli bref visa och de benådades egen erfarenhet intygar att högmodet öfver andeliga gåfwor frestar så länge den benådade icke lärt Känna sig sjelf och sitt djupa syndaförderf, ja äfven sedan lämnar högmodets frö sig icke utan viinesbörd. Men detta frö hade icke uppväxt, blifvit trä och burit frukt till föröfvade våldsamheter emot tjänstgörande Pastor öfver [äfven?] uti dess embetsutöfning, hade inte de väcktas nit i deras enfald blifvit missledt af Listens ande, att handla i samma anda som han dem förehafvat[?], utan motverkan af Ordets tjenare. Dessa uppträden böra derföre icke tillskrifvas de andeliga rörelserne. De andeliga rörelserne inom Jukkasjärwi församling äro icke uti deras närvarande skick farliga. Hämmas genom lämpliga föreställningar och åtgärder behöfva de icke. Kanskje icke eller böra med grund af Gamaliels råd som undertecknad tog ad notam vid början af Wäckelserne, då väckelsen hade så många motståndare. Man lät vara så. De skola dessa rörelser genom lämpliga föreställningar och åtgärder hämmas. Huru skall detta tillgå? Ja presten <sida8>

varnar, sägande: I fån ej snyfta[,] gråta, jämra eder[,] ropa, ej fröjdas[,] ej glädjas, i ringaste måtto gifva edra känslor luft. Wäl säger Konung

David i 55 Ψ Om afton, morgon och middag vill jag klaga och gråta, så skall han höra mine röst. Wäl uppmuntrar han uti 47 Ψ de benådade till Herrans lof med orden: Klappen med händerna allt folk och fröjdens Gudi med glädsamma röst; Men det var andra tider då; Nu intet af allt detta under Ordets predikan, om I än känden aldrig så kraftigt af Anden rörde. I blifven eljest bortskaffade. Men hvad skulle Rapporturen och dess Coufverten[?] säga om till dem man sade: Du får höra Min son på Galejan[?], men skratta icke det är oskick; Du får höra Spastaras[?] död. Snyfta icke det är oskick. Du får höra Gyllenhjelm's äreminne. Låt icke synbarligen dina tankar höra sig eller dina känslor utbryta, det är Oskick. Hwad skulle de svara? Dumheter. Owett. Men wett skall det wara att varna emot utbrott af Känslor vid Guds Andes verkningar genom det uppenbarade Ordets predikan, Wett skall det heta att bortskaffa dem som ej förmå innehålla med hjertats ångest eller glädje då Gud sin Anda och Kraft med ordet gifver. Wett naturligtvis, ty säger Rapporturen, Antingen äro de rörde från sine sinnen eller äro de Charlataner, börande förthy presterskapet i båda händelserne vidtaga Kraftiga åtgärder emot dem, åtminstone aflägsna dem. Men det är icke sanning att de äro från laglydnadens sinne, andaktens sinne, anständighetens sinne, alfvarlighets sinne. De äro vid fullt förstånd, ehuru icke vid den Naturliga, lättsinniga, under Guds ords predikan kallsinniga och vid Guds Andes verkningar iskalla Menniskjans förstånd; För den skull kunna de svårligen dömas till dårhuset. Huruvida de åter må vara Charlataner, tryckta känslor och rörelser, derom att döma eger ingen annan rätt, än den som Känslor och rörelser sjelf erfarit, och af sina egna Kan bedöma och igenkänna andras. Allom androm tillhörer att minnas hvad skrivit är: dömen icke, så warden I icke

<sida9>

dömde. Häraf följer, enligt undertecknads vördsamma tanke, ostridigt, att vid den andeliga rörelsernas närvarande skick inom Jukkasjärwi församling, behöfves icke emot de rörde och deras rörelser widtaga alfvarsamma åtgärder. En eller annan förargas. Låt han genom Guds andes bearbetande sig föras ifrån mörkret till ljuset och ifrån Satans makt till Gud. Han skall ej mera förargas. Men den stora Pluraliteten af botfärdiga och benådade skulle förargas, de svaga bland dem skulle falla ifrån, då frestelsen påkommer, seende uti åtgärderne endast andeligt hat och uppenbar förföljelse. Dem rördom sjelfve kunde åtgärderne mindre bekomma. Om de aflägsnas ur Kyrkan, veta de icke särdeles af det. Om de veta af det, beklaga de sig icke, men skulle beklaga Lärarens delaktighet uti Judarnes bitterhet emot Christum och trösta sig med Christi ord. Om verlden hatar eder, så veten att den hafver hatat mig förr än eder. Men hvarföre hatar Werlden? Wi afstå[?] ju allför gerna åt verldens herrar all rike i verlden och deras härlighet; Guldet, högheten, makten, äran, vällusten, all verldens härlighet afstå vi, begärande endast frid; men hafwe wi i verlden blott tvång, så äre vi dock vid godt mod, ty wi få frid af honom som öfwerunnit verlden och gifvit oss denna försäkran: friden låter jag eder, min frid gifver jag eder, Guds frid neml. som allt förstånd öfvergår, öfvergår all frid och fröjd i verlden, den friden

neml. att veta sig wara Guds barn, höra Guds ande vittna med egna anden, huru den förlorade sonen är tagen till Nåden och upptagen bland sin himmelske Faders husfolk, att Känna sig benådad, Känna huru hopplösheten tröstlösheten, själaqvalen och dödsfruktan sänka sig till botten af hjertat, der de väl Kännas dock icke egga[?], men en namnlös Känsla af osäglig

<sida10>

fröjd, under ofrivilligt flytande milda tårar, ofvanifrån utgjuta sig i hjertat, fyller hjertat genomeldar hjertat till frälsarens lof, öfverströmmar hjertat, så att den benådade själen, af öfverflödisk sällhet betagen, Känner sig fångas vid den oförklarade lekamens svaghet och oförmåga att så mycken Himmelsk wällust njuta, samt nödgas bedja frälsaren draga sin hand litet tillbaka, att ej den maktlösa jordiska hyddan måtte upphävas och förintas. Trodde rörelsernes smädare och fiender på detta de benådades vittnesbörd, ville han sjelf blifva Guds barn, att han en endaste gång finge smaka benådningens sötma och frälsarens ljufwa kärlek, som är den sanna Christendomens innersta väsende och rätta lifskälla, hade han troligen mindre att påminna emot det så kallade skränet som utgår från hjertat då syndasorgen ansätter och nöd efter frälsarens uppstår. Han skulle beklaga de Oomvändes och Obenådades sorgliga sjelatillstånd. Han skulle önska sig kunna snarare väcka än hejda nya födelsens skrän, glad i hoppet att se ett Guds barn födt till verlden. Han skulle åtminstone öfverse med detta så kallade oskick för så mycket annat obestridligt skick skull uti de Väcktets väsende. Ty det är väl ett obestridligt skick uti den af nästan endast Wäckta bestående Juckasjaur Lappmarks församling att Krögeriet och dryckenskapen upphört, hor---dna, Kontrocsan[?] och horungar försvunnit, Tjufvar, skälmar, processmakare, Bedragare och Winglare af alla slag försvunnit, att icke omtala det fåfängan flärden lättsinnigheten lämnat rum för alfvarligt redbart manligt väsende. Domhafvanden hafver icke att döma öfver brott och swek. Handlanderne behöfva icke flytta sitt gods i bås, Nycklarne lämnas qvar i dörrarne. Intet saknas. Gamla tvister

<sida11>

biläggas, hemliga förbrytelser, begångna orättfärdigheter, yppas afbedjas godtgöras, ty den påslagna, vildsindta, envisa hunden — samvetet — skäller eljest utan uppehåll; Äfven från aflägsnare tracter besöka församlingsboerne tidh[?] och ofta Kyrkan, ehuru pastor icke tillhöra Classen af de tysta hundar, vågande dela åhörarena uti Guds barn och Satans barn, botfärdiga och obotfärdiga Benådade och Obenådade, arfvingar till himmelen och förkastade till helfvetet — Undertecknad wille ömka till Gud att det förhatade skränet ville mera allmänt låta höra i Kyrkorna, så kunde man hoppas att den döda tron och herskande ogudaktigheten skulle gifva vika för lefvande tro och sann Christendom. Undertecknad tror att denna förändring mera allmänt skulle inträffa, om neml[?] mera allmänt Ordets Lärare sjelfve hade nödsakats skräna sig till undfången benådning himmelsk vishet och andelig oförskräckhet att rätt dela sanningens ord hvarjom och enom sitt såsom hans sjelatillstånd påfordra och icke afspisade sine åhörare med mager Moral, med borgerlig

lefnadsvishet och Wanartad[?] dogmatik eller annat dylikt kraftlöst trollsmör uti andefattiga predikningar. Undertecknad tror vidare fullt och fast, att, äfven utan afseende på hjertats och lefvernets omskapande uti Nya födelsen till förbättring och helgelse samt själens frälsning till evinnerligt lif, hvarpå verldsmenniskan ej tror, skulle likväl äfwen Moralisten, Uppfostraren — fadren och Modren, heldre än tåla Krögeriet och fylleriet, tjufveriet, horeriets all svat[?] Bedrägeri och orättfärdighet och djefvulskap sig sjelf och det uppväxande slägtet till förargelse uti det medborgerliga Lifvet utan för Kyrkan, Skulle han tåla den ångerfulle syndarens srän uti Kyrkan och låta de wäcktes rörelser vara i fred.

<sid12> [troligen fattas här en sida]

retade icke mörkrets furste att angripa Ljusets verkningar, och stötte icke tålamodet på det oöfversvinnerliga hindret — Fiendskapen till Christi Kors.

Juckasjärwi den 3 Now. 1852.

Allerödmjukast

Ing. Lindstedt